

Bolygók

Jupiter (1994. június-október)

Észlelő	Észlelés	Műszer
Bozány Imre (Csitár)	1	10 T
Csabai István (Szolnok)	2 I,CM	6,3 L
Csillag Attila (Arad, RO)	9	19 T
Csizmadia Ákos (Zalaegerszeg)	5 I	6,3 L
Csizmadia Szilárd (Zalaegerszeg)	6 I	6,3 L
Dömény Gábor (Szekszárd)	5 I	15 T
Facsó Gábor (Baja)	7 I	13,3 L
Gombás Géza (Kaposmérő)	3	8 T
Gyenizse Péter (Komló)	31 I,CM	8 L
Hadházi Csaba (Hajdúhadház)	6 I	16 T
Hamvai Antal (Nagyhalász)	13 I,CM,C	20 T
Horváth Valéria (Pécs)	1	16,9 T
Hudoba György (Székesfehérvár)	3	30 T
Iskum József (Budapest)	2 I,C,CM	10 L
Kárpáti Ádám (Törökbálint)	2 I	10 T
Keszthelyi Sándor (Pécs)	4	16,9 T
Láng Miklós (Pécs)	6 I,CM,F	16,9 T
Lantos Zsolt (Budapest)	16 I,C,CM,f,SZ	8 L
Mátrai János (Komló)	17 I, CM	20 T
Mizsér Csaba (Budapest)	3 I	7 L
Nagy Mélykúti Ákos (Pécs)	13 I,CM	10 L
Németh László (Székesfehérvár)	3 F	30 T
Papp Sándor (Kecskemét)	5 I,C,CM	24,4 T
Peitl Tibor (Pécs)	1	16,9 T
Porhanda Zsolt (Kecskemét)	4 I	20 T
Presits Péter (Budapest)	2	24 T
Reinhardt Tamás (Pécs)	7 I	4,8 L
Sápi Csaba (Kecskemét)	1	24,4 T
Simonkay Piroska (Zalaegerszeg)	1 I	6,3 L
Sragner Márta (Pécs)	1	16,9 T
Szabó Gyula (Szeged)	13 I,C,CM	17 T
Szekeress Tibor (Zalalövő)	1 I	6,3 L
Vaskúti György (Vaskút)	2 I,CM	20 T
Vicián Zoltán (Héhalom)	32 I,C,CM	30,5 T
Vincze Iván (Pécs)	13 I,CM,F	20 T
Virág Pál (Victoria, CAN)	7	120x50 B

Rövidítések: F= szűrő használata; I= intenzitásbecslés; CM= CM-mérés; R= részletraaj; SZ= szalagraj; f= fotó; C= színbecslés; f= fotó; L= refraktor; T= reflektor; B= binokulár.

A júliusi ámulatbajtó események után most essék szó a Jupiter „hétköznapjairól”. Szerencsére a becsapódásnyomok nem vonták el teljesen a figyelmet az ettől a régiótól északra történő jelenségekről, így végig teljes képet alkothatunk a Jupiter atmoszférájának aktivitásáról. Utólag már elmondhatjuk, hogy a becsapódásorozat annyira egyértelmű változást hozott a déli poláris vidék arculatában, ami szükségtelemné teszi az összehasonlítást a találkozás előtti Jupiter-képpel. Kétségtelen tény, hogy sokat lendített a bolygó iránti érdeklődésen a becsapódások hete, azt azonban elmondhatjuk, hogy az óriásbolygó észlelőinek eddig sem kellett látványosságokért a szomszédba mennie.

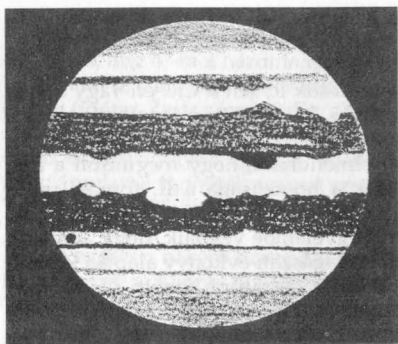
Sötétségének visszanyerésével párhuzamosan aktivizálódik a déli fősáv. Számos északi társánál megszokott struktúra, nevezetesen rögök, kivetülések teszik változatosabbá a sáv megjelenését. Az öv két komponense gyakran a legkisebb műszerekkel is elkülöníthető (Reinhardt, Vicián). Ez általában a sáv teljes hosszára igaz, de előfordult, hogy egy szakaszon nagyobb műszert használva is egybeolvadt a SEBn és a SEBs. Oválokban továbbra is az EZ a legzadagabb. Ezek a kisebb-nagyobb világos foltok gyakran előfordulnak a NEB vagy a SEB EZ felőli szegélyéhez tapadva kivetülések, füzérek tövében. Magasabb szélességeken is mutatkoztak ezek az örvénylő foltok, hasonlóan a december-májusi időszakhoz. A NTrZ, StrZ, STB az Egyenlítői Zónához képest ritkábban, de ismét tartalmazott fényes oválokat, melyekről leginkább Vicián nagyműszeres rajzai tanúskodnak.

Míg az NTB tartja újabban felvett keskeny profilját, az STB egyre markánsabb sávként bontakozik ki nemcsak a déli félgömböt, de az egész korongot illetően. Az előző láthatóságához képest igen gyakori, hogy ez a sáv is megmutatja két komponensét, persze ehhez már nagyobb műszerre van szükség, nem úgy, mint a SEB alkotói esetében. A fentebb említett oválokön kívül megtalálhatjuk a megszokott kisebb kondenzációkat, melyek néha telepötyögnek a sávot vagy annak nagy részét. Kisebb távcsővel ez a rögsokaság egybefolyt, elnyúlt elsötétedett sávresznek tűnik. Rögképződést az NTB is mutat, de déli társához képest kisebb gyakorisággal.

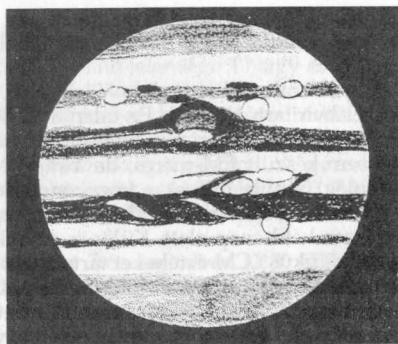
Az NNTB is észrevételi magát egy-egy alkalom erejéig; ilyenkor az NTB-hez hasonló szélességű sávól északra eső NNTEZ is megfigyelhető, minthogy elválik az északi pólussapkától. Déli megfelelője, az SSTB szintén ritka tünemény, a tőle délre található ma már becsapódási zónaként emlegetett SSTZ-vel együtt. Ezt a világos részt július 16. után — még ha nem is látszott — mindenki tudta, merre kell(ene) keresni.

Az Északi Egyenlítői Sáv, mely a SEB elhalványodásával egyedül volt felelős az észlelőkedv ébrentartásáért, most is igen aktív. Sáv-elsötétedések, rögök, kivetülések, füzérek, felhasználható sávreszek, fátylak, melyek néha oszlopszerűen összekapcsolják az északi és déli fősávot: megszokott kép, mégis minden alkalommal más és más kompozícióban. Sokan úgy gondolják, nagy műszer kell ahhoz, hogy megpillanthassuk mindezt. Valójában inkább türelemre és gyakorlatra van szükség, az utóbbit pedig úgy szerezhetjük meg, ha alkalmanként megörökítjük a látottakat. Tapasztalni fogjuk — persze ehhez bizonyos gyakorlat kell —, hogy megjelennek a várva várt részletek.

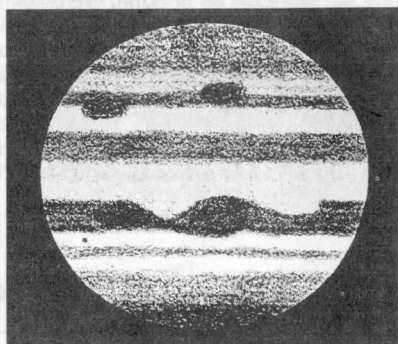
A keskeny Egyenlítői Sáv a láthatóság első feléhez képest nehezebbnek mondható. Végig az egyenlítő mentén nem is látszott. Vicián rajzai alapján az az érzésünk támadhat, mintha az Északi Egyenlítői Sáv táplálná az EB-t kivetüléseken és füzérekön

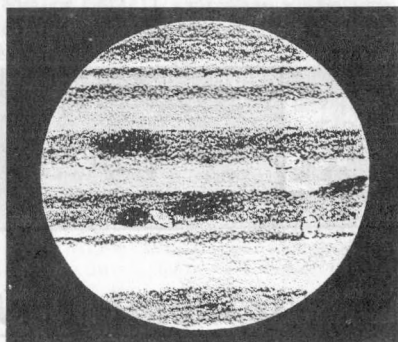
1994.06.01. 20:30–20:46 UT
20 T, 220x (Hamvai Antal)

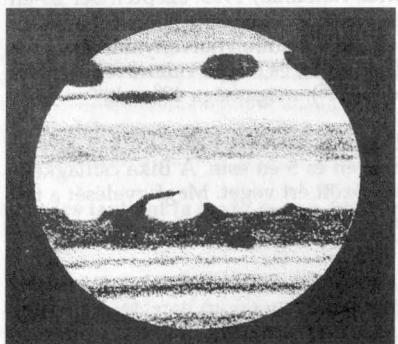
1994.06.03. 20:30–21:00 UT
30,5 T, 238x (Vicián Zoltán)

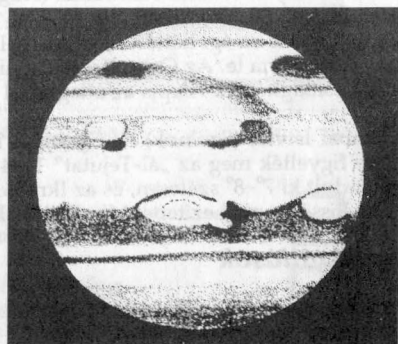
1994.06.19. 19:30 UT
8 L, 210x (Lantos Zsolt)

1994.07.07. 20:00–20:15 UT
10 L, 133x (Nagy M. Ákos)

1994.07.30. 18:34 UT
8 L, 105x (Gyenizse Péter)

1994.07.31. 18:40 UT
8 L, 105x (Gyenizse Péter)

keresztül, átadva sötét anyagának egy részét. Ki tudja, lehet, hogy ez a tényleges helyzet, mindenesetre a két sáv több helyen is kapcsolódik.

Számos rajzról hiányzik a Vörös Folt, noha készítésük idején a CM-en vagy annak közelében tartózkodott. Ez talán a SEB-hez hasonló, 3–4 közötti intenzitásának és a Jupiter alacsony horizont feletti magasságának tudható be. Narancsos ováljáról ezúttal sem készült CM-mérés, de a rajzok alapján elmondható, hogy megindult a folt, jelenleg (június-július) a közepének 160–170 fok a hosszúsága a II. forgási rendszerben. Ezek szerint rendes éves mozgásának több mint harmadát tette meg nem egészen két hónap alatt. Különös ez akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy adataink a „sziderikus” CM-értékeket tartalmazó Meteor csillagászati évkönyv alapján készültek. Az ebből származó hiba az oppozíció és a K-i kvadratúra közötti időszakban ugyanis néhány fok nagyságrendű lehet (l. Vaskúti György cikkét a Meteor 1994/11. számában). Vicián többször is jelzett egy, a folthoz É-ről odatapadó ovált. Július 2-án a SEBs-t részakította meg a GRSB-nél, mely a SEBZ ütötte hasadékból folytatódott. Ezt megelőzően június 3-án a GRS Üreg igen sötét volt, látszólag bekebelezte a SEB a Vörös Foltot.

VINCZE IVÁN

Szabadszemes jelenségek

Az elmúlt évek észleléseiből I.

Állatövi fény

Csukás Mátyás és Kósa-Kiss Attila (Nagyszalonta, Románia) 1993. szeptember 25-én hajnalban (2:30 UT) a Mueller (1993a) üstökös észlelése közben figyelt fel a jelenségre. Csukás az égi háttérből jól kiemelkedőnek, de a Tejútnál halványabbnak, ködszerűbbnek írta le. Az Oroszlán csillagai közül indult ki, és hegye valamivel túlnyúlt a Rák csillagképen. Alapja az átlagosnál szélesebb (20°), magassága 40° volt.

Csabai István (Szolnok) és Gyenizse Péter (Komló) Szolnok határától 4–5 km-re délre figyelték meg az „ál-Tejutat” 1994. április 4-én és 5-én este. A Bika csillagképből indult ki 7° – 8° szélesen, és az Ikrék csillagai között ért véget. Megfigyelését a téli Tejút kissé megnehezítette. Mindkét észlelésről rajz is készült.

Együttállások

Ebben a témakörben Ravasz Bálint (Gyopárosfürdő) volt a legszorgalmasabb. 1990–93 között összesen 12 Hold-csillag, Hold-bolygó és bolygó-bolygó együttállást figyelt meg. Rajta kívül még Brlás Pál (Szeged), Nagy Gábor (Hejőpapi) és Zajácz György (Debrecen) küldött be 3, 1 ill. 2 db észlelést. A legszebb együttállásokat 1991-ben figyelték meg észlelőink.